

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИСТОРИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

YEREVAN STATE UNIVERSITY
FACULTY OF HISTORY

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ИСТОРИЯ И КУЛЬТУРА
АРМЕНОВЕДЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

HISTORY AND CULTURE
JOURNAL OF ARMENIAN STUDIES

№ 1

ԵՐԵՎԱՆ - ԵՐԵՎԱՆ - YEREVAN
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ, ИЗДАТЕЛЬСТВО ЕГУ, YSU PRESS
2021

*Հրատարակվում է Երևանի պետական համալսարանի
պատմության ֆակուլտետի գիտական խորհրդի որոշմամբ*

Գլխավոր խմբագիր՝ պ.գ.դ., պրոֆ. **Էդիկ Մինասյան**

Խմբագրական խորհուրդ՝

Միքայել Մալխասյան (խմբագիր, պ.գ.թ., դոց.), **Աշոտ Մելքոնյան** (ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, պ.գ.դ., պրոֆ.), **Արամ Սիմոնյան** (ՀՀ ԳԱԱ թղթ. անդամ, պ.գ.դ., պրոֆ.), **Ալբերտ Ստեփանյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հայկ Ավետիսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Լևոն Չուգասյան** (արվ.գ.դ., պրոֆ.), **Համլետ Պետրոսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Արման Եղիազարյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հայկազ Հովհաննիսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Աշոտ Ներսիսյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Աշոտ Հայրունի** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Վալերի Թունյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Վանիկ Վիրաբյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Ռաֆիկ Նահապետյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հակոբ Հարությունյան** (պ.գ.դ., պրոֆ.), **Հովիկ Գրիգորյան** (պ.գ.թ., դոց.), **Մխիթար Գաբրիելյան** (պ.գ.թ., դոց.), **Էդգար Հովհաննիսյան** (պ.գ.թ., դոց.), **Տիգրան Գևորգյան** (պ.գ.թ., ասիստ.):

Главный редактор - докт. ист. наук, проф. **Эдик Минасян**

Редакционная коллегия:

Микаэл Малхасян (редактор, к.и.н., доц.), **Ашот Мелконян** (академик НАН РА, д.и.н., проф.), **Арам Симонян** (чл.-кор. НАН РА, д.и.н., проф.), **Альберт Степанян** (д.и.н., проф.), **Айк Аветисян** (д.и.н., проф.), **Левон Чугасзян** (д. иск. н., проф.), **Гамлет Петросян** (д.и.н., проф.), **Арман Егиазарян** (д.и.н., проф.), **Айказ Оганесян** (д.и.н., проф.), **Ашот Нерсесян** (д.и.н., проф.), **Ашот Айруни** (д.и.н., проф.), **Валерий Тунян** (д.и.н., проф.), **Ваник Вирабян** (д.и.н., проф.), **Рафик Наапетян** (д.и.н., проф.), **Акоб Арутюнян** (д.и.н., проф.), **Овик Григорян** (к.и.н., доц.), **Мхитар Габриелян** (к.и.н., доц.), **Эдгар Оганнисян** (к.и.н., доц.), **Тигран Геворгян** (к.и.н., асист.).

Editor-in-Chief: Doctor of Sciences, Prof. **Edik Minasyan**

Editorial Board:

Mikayel Malkhasyan (Editor, PhD in History, Associate Prof.), **Ashot Melkonyan** (Academician of NAS RA, Doctor of Sciences, Prof.), **Aram Simonyan** (Corresp. Member of NAS RA, Doctor of Sciences, Prof.), **Albert Stepanyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Hayk Avetisyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Levon Chugaszyan** (Doctor of Arts, Prof.), **Hamlet Petrosyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Arman Yeghiazaryan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Haikaz Hovhannisyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Ashot Nersisyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Asot Hayruni** (Doctor of Sciences, Prof.), **Valeri Tunyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Vanik Virabyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Rafik Nahapetyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Hakob Harutunyan** (Doctor of Sciences, Prof.), **Hovik Grigoryan** (PhD in History, Associate Prof.), **Mkhitar Gabrielyan** (PhD in History, Associate Prof.), **Edgar Hovhannisyan** (PhD in History, Associate Prof.), **Tigran Gevorgyan** (PhD in History, Assistant Prof.).

ISSN 1829-2771

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹՅՈՒՆ СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ / ИСТОРИЯ / HISTORY

Виген Цатрян, Руслан Кобзарь - К ВОПРОСУ О ЛОКАЛИЗАЦИИ И ЭТИМОЛОГИИ БАСОРОПЕДЫ В СВЕТЕ ЗАВОЕВАНИЙ АРТАШЕСА I У МИДЯН	7
Վիգեն Ծատրյան, Ռուսլան Կոբզար - ԲԱՍՈՐՈՊԵԴԱՅԻ ՏԵՂՈՐՈՇՄԱՆ ԵՎ ԱՏՈՒԳԱ-ԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐՏԱՇԵՍ Ա-Ի ՄԵՂԱԿԱՆ ԵՎ ԱՃՈՒՄՆԵՐԻ ԼՈՒՅՍԻ ՆԵՐՔՈՒՆ.....	22
Vigen Tsatryan, Ruslan Kobzar - TO THE QUESTION OF THE LOCALIZATION AND ETYMOLOGY OF BASOROPEDA IN THE LIGHT OF THE CONQUESTS OF ARTASHES I FROM THE MEDES.....	22
Արգիշտի Վարդանյան - ՄԱՍԻԿՈՆՅԱՆՆԵՐԻ ԻՇԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՏՈՂՄԱՃՅՈՒՂԻ ՄԻ ՃՇՁԳՐՏՈՒՄ.....	23
Аргишти Варданян - ОДНО УТОЧНЕНИЕ ПРАВЯЩЕЙ ДИНАСТИИ МАМИКОНЯНОВ	29
Argishti Vardanyan - A CORRECTION OF THE GENEALOGY OF THE MAMIKONYANS PRINCELY FAMILY	29
Միքայել Մալխասյան - 16-ՐԴ ԴԱՐՈՒՄ ԲԼԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԲԱՇԽՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏԿԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ՝ ԱՌԱՆՁԻՆ ՎԱՐՉԱՄԻՎՈՐՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ.....	30
Микаэл Малхасян - ОБЩАЯ КАРТИНА РАСПРЕДЕЛЕНИЕ НАСЕЛЕНИЯ В АРМЕНИИ В XVI ВЕКЕ НА ПРИМЕРЕ ОТДЕЛЬНЫХ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЕДИНИЦ.....	38
Mikayel Malkhasyan - GENERAL PICTURE OF POPULATION DISTRIBUTION IN ARMENIA IN THE 16 TH CENTURY ON THE EXAMPLE OF SEVERAL ADMINISTRATIVE UNITS.....	38
Ֆելիքս Մովսիսյան - «ՄԱՍՅԱՑ ԱՂԱՎՆԻ» ԱՄՍԱԳԻՐԸ ՀՈՈՍԻ ՊԻՈՒՄ IX ՊԱՊԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՉՐԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.....	39
Феликс Мовсисян - ЖУРНАЛ «МАСЬЯЦ АГАВНИ» («МАСИССКИЙ ГОЛУБЬ») О ЛИШЕНИИ СВЕТСКОЙ ВЛАСТИ ПАПЫ РИМСКОГО ПИЯ IX	54
Feliks Movsisyan - THE MAGAZINE "THE MASYATS AGHAVNI" ON DEPRIVATION OF POPE PIUS IX OF HIS SECULAR POWER.....	55
Հովիկ Գրիգորյան - ՀՅԴ ՑՈՒՑԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԻՏՈՇԻ ԱՂԵՏԻՆ ՀԱՋՈՐԴԱՃ ԱՄԻՍՆԵՐԻՆ (1905 Թ. ՄԱՐՏ - ՀՈՒԼԻՍԻ ԿԵՍԵՐ).....	56
Овик Григорян - ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКАЗЫВАЮЩЕГО ОРГАНА АРФ ДАШНАКЦУТЮН В МЕСЯЦЫ, ПОСЛЕДУЮЩИЕ ЗА ТРАГЕДИЕЙ НА ВИТОШЕ (МАРТ - СЕРЕДИНА ИЮЛЯ 1905 Г.)	72
Novik Grigoryan - THE ACTIVITIES OF THE INDICATIVE ORGANIZATION OF ARF DASHNAK-SUTYUN IN THE MONTHS AFTER THE VITOSH DISASTER (FROM MARCH TO MID-JULY, 1905).....	73
Գայանե Հովհաննիսյան - ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԻՆՔՆԱԿԱՐ ՄԱՐԶԻ ԺՈՂՈՎՐԱՎ-ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԸ 1920-ԱԿԱՆ ԹԹ. ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԵՍԻՆ - 1930-ԱԿԱՆ ԹԹ.	74
Гаяне Оганнисян - ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В НАГОРНО-КАРАБАХСКОЙ АВТОНОМНОЙ ОБЛАСТИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 1920-Х ГГ. - В 1930-Х ГГ.....	82
Gayane Hovhannisyan - DEMOGRAPHIC PROCESSES IN THE NAGORNO-KARABAKH AUTONOMOUS REGION IN THE SECOND HALF OF THE 1920S - IN THE 1930S.....	83
Էդիկ Մինասյան, Արտավազդ Դարբինյան - ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՈՒՅԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՑԱԽՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ (1991-1994 ԹԹ.).....	84

Эдик Минасян, Артавазд Дарбинян – ОБ УЧАСТИИ СОТРУДНИКОВ И СТУДЕНТОВ ЕРЕВАНСКИХ ВУЗ-ОВ В ПЕРВОЙ АРЦАХСКОЙ ВОЙНЕ (1991-1994 ГГ.).....	89
Edik Minasian, Artavazd Darbinian – THE PARTICIPATION OF YEREVAN UNIVERSITIES IN THE FIRST ARTSAKH WAR (1991-1994).....	89
Դավիթ Բարսեղյան - ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԵՐԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿՈՐՊՈՐԱԿՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԵՐՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ.....	90
Давит Барсегян – ЗНАЧЕНИЕ КОРПУСА СТРАЖЕЙ ИСЛАМСКОЙ РЕВО- ЛЮЦИИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ВНУТРИПОЛИТИЧЕСКОЙ СТАБИЛЬНОСТИ.....	95
Davit Barseghyan – THE IMPORTANCE OF THE ISLAMIC REVOLUTIONARY GUARD CORPS IN ENSURING INTERNAL POLITICAL STABILITY	95
Լիլիթ Սալարյան – ԶԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 1920 Թ. ԵՎ 2018 Թ. ԻՇԽԱՆԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՀԵՏՈ (ՀԱՍԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ).....	96
Лилит Макарян – ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В АРМЕНИИ В 1920 Г. И В 2018 Г. ПОСЛЕ СМЕНЫ ВЛАСТИ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ).....	103
Lilit Makaryan – THE POLITICAL SITUATION IN ARMENIA IN 1920 AND IN 2018 AFTER THE POWER SHIFT (COMPARATIVE ANALYSIS)	103
Էդիկ Մինասյան – «ԹՈՒՖԵՆԿՅԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՈՐԴՈՒԹՅԱՄԲ 20-ՐԴ ԴԱՐԱՎԵՐՋԻՆ ԵՎ 21-ՐԴ ԴԱՐԻ ԵՐԿՈՒ ՏԱՍԱՍՅԱԿԱՆԵՐՈՒՄ... 104	104
Эдик Минасян – ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ФОНДА "ТУФЕНКЯН" ПО РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ АРЦАХ В КОНЦЕ XX И В ДВУХ ДЕСЯТИЛЕТИЯХ XXI ВЕКА.....	113
Edik Minasyan – ACTIVITIES OF "TUFENKIAN" FOUNDATION TO IMPLEMENT THE ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAMS OF THE REPUBLIC OF ARTSAKH AT THE END OF THE 20TH CENTURY AND THE TWO DECADED OF THE 21ST CENTURY	114
Էդգար Չախոյան – ՉԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՍԱԿՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՎՎԱՍՈՒՄ ՎՐԱՍԱՆ-ԱՄՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ (1991-2019 ԹԹ.).....	115
Эдгар Чахоян - ВОПРОСЫ ПЕРЕГРУППИРОВКИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ В КОНТЕКСТЕ ОТНОШЕНИЙ ГРУЗИИ И США НА ЮЖНОМ КАВКАЗЕ (1991-2019 ГГ.).....	134
Edgar Chakhoyan - ARMED FORCES REDEPLOYMENT ISSUES IN THE CONTEXT OF GEORGIA-US RELATIONS IN THE SOUTH CAUCASUS (FROM 1991 TO 2019).....	135
 ՀԱՎԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ / ARCHAEOLOGY AND ETHNOGRAPHY /	
Ռաֆիկ Նահապետյան – ԱՂԱՆԻԹԻ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՇՈՒՐՋ (XIX ԴԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՎԵՍ - XX ԴԱՐԻ ՍԿԻԶԲ).....	136
Рафик Наапетян – ОБ ИЗУЧЕНИИ ЖИЛЫХ КОМПЛЕКСОВ АГДЗНИКА (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX В. И НАЧАЛО XX В.)	146
Rafik Nahapetyan – ON STUDYING OF RESIDENTIAL COMPLEXES OF AGHDZNIK (SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY AND THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY).....	147
Արտակ Խաչատրյան – ԱԴՐԲԵՉԱՆՑԻՆԵՐԻ ԷԹՆՈԳԵՆԵԶԻԱՍԻ ՓՆՏՐՏՈՒԹՅՆԵՐԸ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԼԴԻՄ-ՈՒՄ.....	148
Артак Хачатрян – ПОИСКИ ЭТНОГЕНЕЗИСА АЗЕРБАЙДЖАНЦЕВ И КУЛЬТУРНАЯ ПОЛИТИКА В НКАО.	155

Artak Khachatryan – THE SEARCH FOR THE ETHNOGENESIS OF AZERBAIJANIS AND CULTURAL POLICY IN THE NKAO 155

ԱՐՎԵՍ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ / ИСКУССТВО И КУЛЬТУРА / ART AND CULTURE

Աննա Դավթյան – 13-րդ դարի խաչքարերի շարժապատկեր..... 156

Анна Давтян - ОРНАМЕНТЫ ХАЧКАРОВ XIII ВЕКА..... 164

Anna Davtyan - THE ORNAMENTS OF THE 13TH CENTURY KHACHKARS (CROSS-STONES)..... 164

Ռուզաննա Միքայելյան – ԳՅՈՒՄՐԻ ԶԱՂԱԹԻ «ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ» ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆԻ ԻՆՏԵՐԻԵՐ ԴԻԶԱՅՆԸ..... 172

Рузанна Микаелян – ДИЗАЙН ИНТЕРЬЕРА КИНОТЕАТРА «ОКТЯБРЬ» В ГОРОДЕ ГЮМРИ 175

Ruzanna Mikayelyan – THE INTERIOR DESIGN OF CINEMA “НОКТЕМБЕР” IN GYUMRI 176

Զահրա Մալեքի – ՀԱՖԵԶԻ ԳԱԶԵԼԼԵՐԸ ՖԱՐԱՀ ՕՍՍՈՒԼԻ ԱԶԵՐԵՐՈՎ 177

Захра Малеки – ГАЗЕЛИ ХАФИЗА ГЛАЗАМИ ФАРАХ ОССУЛИ 187

Zahra Maleqi – HAFEZ’S GAZELLES AS SEEN BY FARAH OSSULI..... 187

Մարինե Գևորգյան, Գայանե Թովմասյան – ՀՀ ԱՐԱԳԱՇՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱՍՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՆԵՐԳՐԱԿՈՒՄԸ ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ ԵՎ ՄԱՐԶՈՒՄ ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՉԿԵՐԱԿՈՒՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՐԱԿՈՒՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.... 188

Марине Геворкян, Гаяне Товмасын – ВОВЛЕЧЕНИЕ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫХ ПАМЯТНИКОВ АРАГАЦОТНСКОЙ ОБЛАСТИ РА В СФЕРУ ТУРИЗМА И АНАЛИЗ ВОЗМОЖНОСТЕЙ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В РЕГИОНЕ 198

Marine Gevorgyan, Gayane Tovmasyan – INVOLVEMENT OF HISTORICAL AND CULTURAL MONUMENTS OF ARAGATSOTN REGION OF THE RA INTO TOURISM SPHERE AND THE ANALYSIS OF TOURISM DEVELOPMENT OPPORTUNITIES IN THE REGION 198

ԱՐՔՅՈՒՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ / ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ / SOURCE STUDIES

Լիլիթ Հակոբյան – ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՍՆԵՐԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՐԱ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆԶԱԿԵՑՈՒ «ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ» ԵՐԿՈՒՄ..... 199

Лилит Акобян - СОГЛАСОВАНИЕ ЧЛЕНОВ ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ЕГО ВЫРАЖЕНИЕ В ПРОИЗВЕДЕНИИ “ИСТОРИЯ АРМЕНИИ” КИРАКОСА ГАНДЗАКЕЦИ..... 204

Lilit Hakobyan – PECULIARITIES OF THE AGREEMENT BETWEEN THE SENTENCE PARTS AND ITS EXPRESSION IN KIRAKOS GANDZAKETSIS’ “HISTORY OF THE ARMENIANS” 205

Վահագն Հակոբյան – ԴՎԻԹ ԱՆԱՆՈՒՆԻ ՆԱՍՎԱԿՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ 206

Ваагн Акобян – ИЗ ПЕРЕПИСКИ ДАВИТА АНАНУНА..... 218

Vahagn Hakobyan – FROM DAVID ANANUN’S LETTERS..... 218

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԵԹՈՂԱԿԱՆ / УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ / EDUCATIONAL-METHODOLOGICAL

Լիլիթ Մինասյան – ԱՐՔՅՈՒՐՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԻՆ ՈՐՊԵՍ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՎ ԸՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՉԿԵՐԱԿՈՒՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ)..... 219

Лилит Минасян - ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСТОЧНИКОВ НА УРОКАХ ИСТОРИИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО И КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ (ИССЛЕДОВАНИЕ ДЕЙСТВИЙ)	229
Lilit Minasyan - USING SOURCES IN THE HISTORY CLASSROOM FOR DEVELOPING STUDENTS' HISTORICAL AND CRITICAL THINKING (ACTION RESEARCH)	229
Մերի Հովհաննիսյան - «ԴԵԲԱՏ» ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈՂԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	230
Мери Оганнисян - ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА ДЕБАТОВ	236
Meri Hovhannisyan - FEATURES OF USING THE DEBATE METHOD	236
Արմեն Խաչիկյան - ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹՅԱՆ ՉԱՓՄԱՆ ՌԱԶՄԱՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈԼԵԿՏԻՎՈՒՄ. ՍՈՑԻՈՄԵՏՐԻԿԱԿԱՆ ՄԵԹՈՂԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ՀՀ ԶԻՆՎԱԾ ՈՒՃԵՐՈՒՄ	237
Армен Хачикян - ВОЕННО-СОЦИОЛОГИЧЕСКАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИЗМЕРЕНИЯ ЛИДЕРСТВА В ВОИНСКИЙ КОЛЛЕКТИВАХ. ПРИМЕНЕНИЕ СОЦИОМЕТРИЧЕСКОГО МЕТОДА В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ РА	246
Armen Khachikyan - MILITARY SOCIOLOGICAL METHODOLOGY OF MEASURING LEADERSHIP IN MILITARY TEAM. APPLICATION OF SOCIOMETRIC METHOD IN THE RA ARMED FORCES	246

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ / РЕЦЕНЗИИ / REVIEWS

ԱՐՏԱԿ ՄՈԿՍԻՍՅԱՆ, ՄԻՔԱՅԵԼ ՄԱԼԽԱՍՅԱՆ, ԼԻԱՆԱ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԸՍՏ ԱՆՏԻԿ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԾԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ (ԱՐԴԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՍԿԶԲԱՂԱԲՅՈՒՐՆԵՐԻ ՔՐԵՍՏՈՍԱՏԻԱ), ԵՐԵՎԱՆ, ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ, 2020, 388 ԷԶ:.....	247
ՀՈԿՆԱՆ ՋԱՆՅԱՆ (ՀՈԿՀԱՆՆԵՍ ԱՐԱՋԱՆՅԱՆ), ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՐԵՐԻ ՄԻՋՈԿ, ԵՐ., ԷՂԻՏ ՊՐԻՆՏ, 2020, 448 ԷԶ:.....	247
ՆԻԿՈԼԱՅ ՀՈԿՀԱՆՆԻՍՅԱՆ, ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԱՆԸՆԴՄԵՉ ՇՂԹԱՆ ԴԱՐԵՐԻ ԽՈՐԵՑ ՄԻՆՉԵՎ XXI ԴԱՐԻ ՍԿԻԶԲ (ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԳԵՏԻ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ), ԵՐԵՎԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏ., 2020, 428 ԷԶ:.....	250
ՆՈՐ ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱԾԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻՆ ԵՎ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ՀԵՐՈՍ ՀԱՅՈՒՅԻՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ (Յ. Գ. МИНАСЯН, АРМЯНКИ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ И ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ (1939-1945), МОНОГРАФИЯ, РОСТОВ-НА-ДОНУ-ТАГАНРОГ, ИЗ.-ВО ЮЖНОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА, 2021, 284С.)..	252

ՄԵՐ ԵՐԱԽՏԱԿՈՐՆԵՐԸ

ԱՇՈՏ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ.....	255
ԷՂԻԿ ՄԻՆԱՍՅԱՆ.....	258

ՀԱԿԵՐԺԻ ԵԱՍՓՈՐԴ

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ (1950-2021).....	263
-------------------------------------	-----

ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ	266
INFORMATION ABOUT THE AUTHORS	267

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ	268
NOTICE FOR THE AUTHORS	268

«ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ» ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԻ ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ՀԱՐԹԱԿՈՒՄ ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ	269
--	-----

ԷԴԻՎ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ՄԻՆԱՍՅԱՆ
(Ճննդյան 65-ամյակի առթիվ)

2021 թ. ապրիլի 27-ին լրացավ պատմաբան Էդիկ Մինասյանի 65-ամյակը:

Շնորհալի գիտնականն ու սվիրյալ քաղաքացին ապրել է իրադարձություններով հարուստ կյանք, եղել կրթական գործի կազմակերպման ոլորտում դրսևորելով նվիրում ու եռանդ, նշանակալի ներդրում ունեցել հայագիտության զարգացման գործում և գտնվել հասարակությանը հուզող հիմնահարցերի կիզակետում:

Նա ծնվել է 1956 թ. Թալինի Ոսկերաս գյուղում՝ Հայոց ցեղասպանությունից փրկված հայրենասեր ու քաջ նահապետի գերդաստանում: Սովորել է ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետում և այն գերազանցությամբ ավարտել 1979 թ.: 1985 թ. հաջողությամբ պաշտպանել է թեկնածուական, իսկ 2003 թ.՝ դոկտորական ատենախոսություն: 1991 թ. ստացել է դոցենտի, իսկ 2005 թ.՝ պրոֆեսորի կոչում: Աշխատել է ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետի դեկանի օգնական (1979-1982 թթ.), հումանիտար առարկաների ամբիոնի վարիչ (1987-1994 թթ.), դեկանի տեղակալ (1999-2009 թթ.): 2009 թ. մինչև օրս ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետի դեկանն է: Երկար տարիներ նաև ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտում գործող՝ ՀՀ ԲՈԿ-ի Հայոց պատմության 004 մասնագիտական խորհրդի նախագահի տեղակալն է:

Մեծ է նրա ներդրումը ուսանողության կրթության գործում: ԵՊՀ տարբեր ֆակուլտետներում նա դասավանդել է «Հայոց պատմություն», «Հայ դիվանագիտության պատմություն», «Հայաստանի Երրորդ Հանրապետության պատմություն», «Հայաստանի և Արցախի հանրապետությունների պատմություն», «Հայոց նորագույն պատմության հիմնահարցեր» և «Հայ քաղաքական կուսակցությունների պատմություն» առարկաները: Հընթացս հեղինակել կամ համահեղինակել է Հայոց պատմության դպրոցական (IX և XII դասարաններ) և մի շարք բուհական դասագրքեր, ինչպես օրինակ՝ «Հայոց պատմության հիմնահարցեր» (2000 թ.) և «Հայոց պատմություն» (2012, 2014 թթ.):

Է. Մինասյանը շուրջ 40-ամյա գիտական գործունեության ընթացքում ընթերցողին է ներկայացրել մեկ տասնյակից ավելի ծավալուն մենագրություններ և երկու հարյուրից ավելի գիտական հոդվածներ: Նրա հետաքրքրությունների շրջանակում է հայ դիվանագիտության պատմությունը, Հայոց պատմության արդի շրջանը, հայրենիք-սփյուռք առնչությունները, ինքնապաշտպանական կռիվները, 19-րդ դարավերջի և 20-րդ դարի հայոց ազատագրական կռիվներում հայ հերոսուհի կանանց մասնակցությունը, Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացը, Արցախյան ազատամարտը և այլն:

Նրան հատկապես մեծ հռչակ բերեց «Սոցիալ-տնտեսական վերափոխումները Հայաստանի Հանրապետությունում 1990-2003 թթ.» աշխատությունը¹: Նման հիմնահարցին

¹ Մինասյան Է., *Սոցիալ-տնտեսական վերափոխումները Հայաստանի Հանրապետությունում 1990-2003 թթ.*, Եր., 2003:

անդրադառնալը գիտնականից պահանջում էր մի կողմից գիտական խիզախություն, իսկ մյուս կողմից՝ քրտնաջան աշխատանք, յուրահատուկ մեթոդական մոտեցումներ, ընդհանրացումներ կատարելու հմտություններ, արդիական ու ցավոտ հիմնախնդիրների լավագույն իմացություն և ըմբռնում: Պատահական չէ, որ աշխատությունը լայն ընդունելություն գտավ մեր հասարակության շրջանում, իսկ ուսանողի համար դարձավ ուղղակի անփոխարինելի դասագիրք ու շտեմարան:

Է. Մինասյանի ուսումնասիրությունների շրջանակը տարիների ընթացքում գնալով ավելի ու ավելի էր ընդլայնվում. 2005 թ. նա Մ. Մուրադյանի համահեղինակությամբ հրատարակեց «Ռուսաց դիվանագիտությունը միջազգային հարաբերությունների համակարգում (18-19-րդ դդ.)» ուսումնական ձեռնարկը¹: Այդ խիստ շահեկան աշխատությունը կիրառվում է ԵՊՀ մի շարք ֆակուլտետներում՝ որպես գիտաուսումնական ձեռնարկ:

Նրա ուշադրության կենտրոնում միշտ էլ եղել են հայրենիք-սփյուռք առնչությունները: 2010 թ. նա Ա. Վարդանյանի համահեղինակությամբ հրատարակեց «Հայրենիք-Սփյուռք առնչությունները ՀՀ անկախության տարիներին (1991-2009 թթ.)» աշխատությունը², որտեղ տեղ էին գտել նրա երեք ծավալուն հոդվածները՝ նվիրված հայրենիք-սփյուռք հարաբերությունների հիմնական ուղղություններին, մշակութային և գիտական առնչություններին: 2018 թ. հրատարակվեց նրա «Հայրենիք-Սփյուռք առնչությունները 21-րդ դարասկզբին (2001-2017 թթ.)» խորագրով մենագրությունը³:

Հայրենիք-սփյուռք առնչություններից բացի Է. Մինասյանը հետաքրքրվում է նաև առանձին հայկական գաղթօջախների պատմությամբ: 2018 թ. նրա համահեղինակությամբ լույս տեսավ հյուսիսկովկասյան հայ համայնքների՝ 20-րդ դարի պատմությանը նվիրված աշխատությունը⁴, իսկ 2020 թ.՝ Դոնի հայ համայնքի՝ Նորագույն շրջանի պատմությանը նվիրված ուսումնասիրությունը⁵:

2013 թ. լույս աշխարհ եկավ Է. Մինասյանի երկար սպասված «Հայաստանի երրորդ Հանրապետության պատմություն» ֆունդամենտալ աշխատությունը⁶, որտեղ ՀՀ արդի փուլի պատմությունից բացի ամենայն մանրամասնությամբ ներկայացված է նաև Արցախի արդի պատմությունը: Այն իր ծավալով և քննարկված հիմնահարցերով եզակի աշխատություն է, որում ընթերցողը կարող է գտնել հայկական երկու հանրապետությունների՝ 20-րդ դ. վերջի և 21-րդ դ. սկզբի պատմության գործնականում բոլոր հարթությունները՝ հասարակական-քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական, մշակութային, դիվանագիտության և սփյուռքի հետ առնչությունների: Նման մասշտաբային ուսումնասիրությունն ուղղակի օրվա պահանջ էր, որի հիմամբ, վստահ ենք, շատ ու շատ հետազոտողներ կկարողանան պատրաստել ու հրատարակել Նորանոր ուսումնասիրություններ, իսկ ուսանողությունը ձեռք կբերի հենքային գիտելիքներ մեր Նորօրյա պատմության վերաբերյալ: Պատահական չէ, որ շուրջ երկու տասնյակ ասպիրանտներ և հայցորդներ Է. Մինասյանի ղեկավարությամբ պաշտպանել են թեկնածուական ատենախոսություններ Հայաստանի երրորդ Հանրապետության պատմության վերաբերյալ: Այդպիսով ձևավորվել է այդ ժամանակաշրջանի պատմության ուսումնասիրության յուրահատուկ դպրոց:

¹ Մինասյան Է., Մուրադյան Մ., Ռուսաց դիվանագիտությունը միջազգային հարաբերությունների համակարգում (18-19-րդ դդ.), Եր., 2005:

² Մինասյան Է., Վարդանյան Ա., Հայրենիք-Սփյուռք առնչությունները ՀՀ անկախության տարիներին (1991-2009 թթ.), Գիտական հոդվածների ժողովածու, Ստեփանակերտ, 2010:

³ Մինասյան Է., Հայրենիք-Սփյուռք առնչությունները 21-րդ դարասկզբին (2001-2017 թթ.), Եր., 2018:

⁴ Մինասյան Է. և այլք, Հյուսիսային Կովկասի հայկական համայնքները 20-րդ դարում. պատմություն և մարտահրավերներ, Եր., 2018:

⁵ Մինասյան Է. և այլք, Դոնի հայկական համայնքը Նորագույն շրջանում. պատմություն, ինստիտուտներ, ինքնություն, Եր., 2020:

⁶ Մինասյան Է., Հայաստանի երրորդ Հանրապետության պատմություն, Եր., 2013:

2018 թ. Է. Մինասյանը հրատարակեց «Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը» մենագրությունը՝ այնտեղ ամփոփելով Հայաստանի երրորդ Հանրապետությանը նվիրված իր երկարամյա հետազոտությունների արդյունքները¹:

Պատմաբանը մշտապես հետևել է Արցախյան հիմնահարցին, որի վերաբերյալ հանրությանն է ներկայացրել կարևոր ուսումնասիրություններ²: Բացի այդ, նա միշտ արցախահայության կողքին է: Հաճախ է այցելում այնտեղ և հանդիպումներ ունենում պետական գործիչների ու բանակի հետ:

Նրան մշտապես հուզել է Արցախյան հիմնահարցի վերաբերյալ ադրբեջանական կեղծարարության դեմ գիտական պայքարի կազմակերպման խնդիրը: Այս ուղղությամբ նրա հրապարակումները³ կարևոր ներդրում են հայոց պատմության նենգափոխման և կեղծարարության դեմ պայքարում:

Է. Մինասյանը, լավագույնս տեղեկացված լինելով Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական և հասարակական-քաղաքական կյանքի վերաբերյալ, վերջինիս է նվիրել առանձին հետազոտություն⁴:

Գիտնականը զբաղվել է նաև հայկական բանակին նվիրված վերլուծություններով⁵, ներկայացրել այնտեղ տեղի ունեցող բարեփոխումների գործընթացը պատերազմի մշտական սպառնալիքի առկայության պայմաններում:

Նա առանձնաբար ուսումնասիրել է ՀՀ ներքին իրադրության խնդիրները, ինչպես նաև մեր պետության սոցիալ-տնտեսական և ժողովրդագրական հիմնահարցերը⁶:

Հայտնի է, որ հայոց դիվանագիտության պատմության վերաբերյալ մեզանում անհնար է գտնել մեկ ամբողջական ուսումնասիրություն: Տարիներ ի վեր դասավանդելով «Հայ դիվանագիտության պատմություն» առարկան՝ Է. Մինասյանն անհրաժեշտաբար զբաղվել է հայոց դիվանագիտության հանգուցային հիմնահարցերի ուսումնասիրությամբ: Արժեքավոր են նրա դիտարկումները Տիգրան Մեծի ռազմադիվանագիտական գործունեության, ՀՀ-Ռուսաստանի Դաշնություն, հայ-վրացական, հայ-բուլղարական և հայ-ֆրանսիական հարաբերությունների ներկա փուլի վերաբերյալ⁷:

¹ Մինասյան Է., *Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը*, Եր., 2018:

² «Արցախյան շարժման պատմությունից», «Երիտասարդ երկրապահ», N 106, Եր., 2014, էջ 26-31: «Արցախյան գոյամարտի պատմության ուսումնասիրության խնդիրները», «Լրատու» գիտական հոդվածների ժողովածու, N 1, Եր., 2012, էջ 72-85: «Արցախյան ապստամբական շարժումը և «դեպի երկիր» կարգախոսը», «Հայ դատ» մատենաշար, N 3, Եր., 2011, էջ 150-162: «1988-1994 թթ. Արցախյան ապստամբարտի առանձնահատկությունները», «Կրթությունը և գիտությունը Արցախում», N 5-6, Եր., 2005, էջ 120-127:

³ «Фальсификация истории Арцахского движения и Нагорно-Карабахской республики в Азербайджанских учебниках», «Բանբեր Հայագիտության», 2013, N 1, էջ 180-193: «Լ ԴՀ պատմության նենգափոխումը Ադրբեջանական դասագրքերում», «Լ ԴՀ դատական իշխանություն», N 2 (6), Եր., 2012, էջ 5-15:

⁴ «Լ ԴՀ սոցիալ-տնտեսական և հասարակական-քաղաքական վիճակը անկախության տարիներին 1991-2008 թթ.», «Լրատու» գիտական հոդվածների ժողովածու, N 1 (8), Ստեփանակերտ, 2010, էջ 3-16:

⁵ «Հայաստանի երրորդ Հանրապետության ազգային բանակի ստեղծման պատմությունից», «Հայկական բանակ», N 4, Եր., 2003, էջ 3-18: «Պատերազմի սպառնալիքը և բարեփոխումները հայկական բանակում 21-րդ դարասկզբում», «Ձայն Կիլիկիո Հայոց», N 1, Եր., 2012, էջ 11-15: «Պատերազմի սպառնալիքները և բարեփոխումները հայկական բանակում 21-րդ դարասկզբում», «Ձայն Կիլիկիո Հայոց», Բ մաս, Եր., 2013, N 2, էջ 12-17:

⁶ «ՀՀ ներքին դրությունը. տնտեսական վիճակը (2001-2011 թթ.)», «Լրատու», N 1 (12), Եր., 2012, էջ 105-114: «Հայաստանի հանրապետության անկախության 20-ամյա ուղին», «Լրատու», N 11, Ստեփանակերտ, 2011, էջ 20-32: «Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա», «Լրատու», N 2 (29), Ստեփանակերտ, 2010, էջ 41-52: «ՀՀ ժողովրդագրական և սոցիալական ապահովության հիմնախնդիրներն ու դրանց լուծման ուղիները», «Լրատու», Եր., 2007, N 1: «Ազարային բարեփոխումները Հայաստանի Հանրապետությունում 1991-2002 թթ.», «Բանբեր Երևանի համալսարանի», 2 (107), Եր., 2002, էջ 146-157 և այլն:

⁷ «Տիգրան Մեծի ռազմադիվանագիտական գործունեության պատմությունից», Տիգրան Մեծի գահակալության 2100-ամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Եր., 2011, էջ 51-58: «ՀՀ և ՌԴ հարաբերությունները (1991-2001 թթ.)», «Պատմություն և մշակույթ», N 1, Եր., 2011, էջ 3-22: «Հայ-վրացա-

Իր մի շարք ուսումնասիրություններում նա հատկապես արժևորել է ազգային-ազատագրական շարժման հերոսական դրվագները¹ և պետական ու ռազմական գործիչների (Ա. Օզանյան, Մ. Սիլիկյան, Ա. Մանուկյան, Գ. Նժդեհ, Մ. Խրիմյան) գործունեությունը²: Առանց այդ հետազոտությունների վերջիններիս կենսագրությունները չէին ստանա ամբողջական կերպարանք:

Հայ դատի աշխատանքներին նպաստելու հրամայականը հայրենասեր գիտնականին մղել է վերահրատարակելու հայ դատի վավերագրերն ընդգրկող հայտնի ուսումնասիրությունները՝ հանդես գալով ընդարձակ մուտք-նախաբաններով³:

Նա 2018 թ. համահեղինակել է խմբագրել է Երևանի պատմության նոր հրատարակությունը⁴, իսկ 2020 թ. հրատարակել մայրաքաղաքի արդի փուլի պատմությանը նվիրված մենագրություն⁵:

Վերջին տարիներին Է. Մինասյանը զբաղվել է նաև հերոս հայուհիների սիրանքների վերհանման և հանրության լայն շրջանակներին հասու դարձնելու⁶, ինչպես նաև խորհրդային ժողովուրդների Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին ԵՊՀ գործունեության և համալսարանականների սիրանքների ներկայացման աշխատանքներով⁷:

Ի վերջո, Է. Մինասյանի գիտական գործունեության մեջ հատկապես կարևոր է Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացի ներկա փուլի առանձնահատկությունների խորքային ուսումնասիրությունը⁸: Գիտնականը քննարկել է այդ գործընթացում ՀՀ դերի հարցերը⁹: Քննության է առել նաև 20-րդ դ. վերջին Սումգայիթում և Բաքվում հայերի ցեղասպանության հարցը, տվել այդ դեպքերի իրավաբանական գնահատականը¹⁰:

Նա մասնակցել ու մասնակցում է հանրապետական բազմաթիվ գիտաժողովների, որտեղ հանդես է եկել հետաքրքիր և բովանդակալից գեկուցումներով:

կան հարաբերությունները 1991-2011 թթ.», «Լրատու», 2015, էջ 142-149; «Հայ-բուլղարական հարաբերությունները 1991-2008 թթ.», «Հայաստան-Բուլղարիա. անցյալը, ներկան և ապագան», միջազգային գիտաժողովի վեկուցումների ժողովածու, Եր., 2009, էջ 48-62; «Հայ-ֆրանսիական միջպետական կապերը և դիվանագիտական հարաբերությունները (1991-2016թթ.)», «Լրատու», 2017, էջ 160-176:

¹ «Հայերի ինքնապաշտպանական հերոսամարտերը 1915 թ.», «Հայկական բանակ», Եր., 2015, N 1-2, էջ 88-135; «Վասպուրականի հերոսամարտը», «Էջմիածին», N 5, 2015, էջ 101-115; «Խնուս գավառի հերոսամարտերը 1915 թ.», «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես, 2016, էջ 3-17; «Խնուս գավառի հայկական գյուղերի ինքնապաշտպանական հերոսամարտերը 1915 թ.», «Լրատու», 2016, էջ 133-154:

² «Չորսվար Անդրանիկի գործունեության պատմության դասերը», «Անդրանիկ Օզանյան - 150» գիտաժողովի նյութեր, Եր., 2015, էջ 160-183; «Մովսես Սիլիկյանը ռազմական գործիչ», «Պատմություն և մշակույթ», N 3, Եր., 2012, էջ 77-86; «Արամ Մանուկյանի պետական գործունեությունը», «Արամ Մանուկյան. Ազգային-պետական գործիչը», ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ, գիտական հոդվածների ժողովածու, Եր., 2010, էջ 5-18; «Խրիմյան Հայրիկը սպատագրական պայթարի գաղափարական առաջնորդ», ԵՊՀ աստվածաբանության ֆակուլտետի «Տարեգիրք», Գ, Եր., 2010, էջ 191-205:

³ «Լեռ. հայկական հարցի վավերագրերը», Եր., 2014; «Ալեքսեյ Չիվելեգով, Թուրքիան և հայկական հարցը», Եր., 2014:

⁴ Սիմոնյան Հ., Մովսիսյան Ա. և այլք, Երևանի պատմություն, Եր., 2018:

⁵ Մինասյան Է., Մայրաքաղաք Երևանը ՀՀ անկախության տարիներին (1991-2018 թթ.), Եր., 2020:

⁶ Մինասյան Է., Հայ կանայք 19-րդ դարավերջի և 20-րդ դարասկզբի հերոսամարտի տարիներին, Եր., 2016; «Հայ հերոսուհի կանայք», Եր., 2016; «Героическая деятельность армянок в годы освободительного движения конца XIX - начала XX века», Москва, 2020 և այլն:

⁷ Մինասյան Է., Ենգոյան Փ., Երևանի պետական համալսարանն ու համալսարանականները Հայրենական Մեծ պատերազմի տարիներին (1941-1945թթ.), Եր., 2019:

⁸ «Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման նոր փուլի առանձնահատկությունները», «Պատմություն և մշակույթ», N 1, Եր., 2011, էջ 325-352; «Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացը. դատապարտում և հատուցում», «Քրիստոնյա Հայաստան», Բացառիկ, Էջմիածին, 2015, էջ 47-53:

⁹ «Հայաստանի երրորդ Հանրապետությունը և Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հիմնախնդիրը», ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետի «Տարեգիրք», Եր., 2005, էջ 49-63:

¹⁰ «Սումգայիթյան և Բաքվի քարոզի իրավաբանական գնահատականը», «Մեծ եղեռն. դատապարտումից հատուցում», գիտական հոդվածների ժողովածու, Եր., 2011, էջ 36-50; «Բաքվի 1990 թ. հունվարյան քարոզերը և դրանց իրավաբանական գնահատականը», «Տարեգիրք» ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետի, Եր., 2010, էջ 8-21:

Իր կատարած մեծածավալ գիտական աշխատանքի համար Նա հինգ տարի անընդմեջ (2016-2021 թթ.) ճանաչվել է ՀՀ ԿԳՄՍՆ գիտության կոմիտեի «Արդյունավետ գիտաշխատող» մրցույթի հաղթող:

Գիտաուսումնական աշխատանքից բացի Է. Մինասյանը հայտնի է իր հասարակական գործունեությամբ: Նա երկար տարիներ «Խնուս» հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահն է և աչքի է ընկնում կազմակերպական ու ստեղծագործ աշխատանքով:

Մինչև 2018 թ. Նա «Երկրապահ» կամավորական միության վարչության անդամ էր, որտեղ խոսքով ու գործով մշտապես աջակցել է միության աշխատանքներին և մասնակցել մատաղ սերնդի ռազմահայրենասիրական դաստիարակության գործին:

Նա եղել է նաև ՀՀ հանրային խորհրդի անդամ (2013-2018 թթ.), որտեղ հանդես է եկել հասարակական տարաբնույթ նախաձեռնություններով:

Է. Մինասյանը մեր հեռուստատեթերի հայրենասիրական հաղորդումների մշտական սիրված հյուրն է, որոնց ընթացքում հանրությանն է ներկայացնում հայոց պատմության այս կամ այն անհայտ դրվագը, արժևորում և նորովի մեկնաբանում մեր ժողովրդի սխրագործություններն ու նվաճումները: Նա նաև «Մեր մեծերը» հաղորդաշարի մշտական մասնակիցն է:

Նա պարգևատրվել է «Լեռնային Ղարաբաղի ազատագրության համար» ոսկե մեդալով, ԵՊՀ ոսկե մեդալով, ՀՀ ԿԳՆ ոսկե մեդալով, ՀՀ ազգային ժողովի նախագահի պատվո մեդալով, ՀՀ վարչապետի հուշամեդալով, «Գարեգին Նժդեհ» և «Դրաստամատ Կանայան» մեդալներով, Ֆրիտյոֆ Նանսենի ոսկե հուշամեդալով և, վերջապես, «Մովսես Խորենացի» մեդալով:

Եռանդաշատ գիտնականին և հանրապետության արժանավոր քաղաքացուն մադաթենք երկար տարիների կյանք և գիտական նորանոր նվաճումներ:

Արման Եղիազարյան - պ.գ.դ., պրոֆ.

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ИСТОРИЯ И КУЛЬТУРА

АРМЕНОВЕДЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

HISTORY AND CULTURE

JOURNAL OF ARMENIAN STUDIES

2021, № 1

Գլխավոր խմբագիր՝ Էդիկ Մինասյան
խմբագիր՝ Միքայել Մալխասյան
Տեխնիկական խմբագիր՝ Տիգրան Ղանալանյան
Սրբագրումը՝ Արմեն Մալխասյանի
Համակարգչային ձևավորումը՝ Միքայել Մալխասյանի

Հասցեն՝ 0025, Երևան, Արովյան 52
Адрес-0025, Ереван, ул. Абовяна 52
Address: 0025, Yerevan, Abovyan 52
E-mail: histcultjournal@gmail.com
tel: 060-71-06-00, 055-92-88-00

ԵՊՀ հրատարակչություն, Երևան, Ալ. Մանուկյան 1
«Մեկնարկ» ՍՊԸ տպարան, Երևան, Արովյան 41

Издательство ЕГУ, Ереван, ул. Ал. Манукян 1
Типография ООО “Мекнарк”, Ереван, ул. Абовяна 41

Տպաքանակը՝ 200